

## Kijken naar Joran is kijken naar jezelf

07 feb 2008, 03:37 - Meer dan zeven miljoen mensen keken afgelopen zondag naar het misdaadprogramma van Peter R. de Vries waarin, zoals aangekondigd, Joran van der Sloot allerlei zaken opbiechtte rond de verdwijning van het Amerikaanse meisje Natalee Holloway.

Waar komt deze fascinatie vandaan en waar hebben we eigenlijk naar zitten kijken?

De diepgaande interesse van veel mensen voor verschijnselen van misdaad en straf zijn niet van vandaag of gisteren. Het is immers nog niet zo lang geleden dat een bezoek aan een publieke terechtstelling of marteling beschouwd werd als een sociaal uitje. We kijken daar nu wat vreemd tegenaan, maar de vraag is of de vertoning van Joran's publieke terechtstelling niet een zelfde functie voor ons vervult.

Waar komt die universele fascinatie voor misdaad vandaan? Waarom willen we met zijn allen het naadje van de kous weten? Daar moet een psychologisch mechanisme werkzaam zijn dat ons kennelijk massaal triggert. In Drachten waren na de uitzending tientallen tot honderden mensen op straat die zich ophielden bij een appartementencomplex waar Van der Sloot zich zou bevinden. Ze 'controleerden' alle auto's die het pand verlieten met de kennelijke bedoeling .... Tsja, met welke bedoeling eigenlijk? Had het kunnen uitlopen op een lynchpartij? Joran lokt ons kennelijk op een donkere en koude zondagavond uit ons huis om hem te grazen te nemen. Waarom? Wat raakt hij in ons?

De verklaring moet liggen in het 'slechte' dat Joran gedaan heeft. Iets anders kan het niet zijn. Wat kan ons Joran schelen? Een loser die zijn tijd vooral lijkt te vullen met oeverloos blowen en fantaseren over kleine misdaad. Wees eerlijk, kan het u wat schelen? En dan Natalee? Het meisje dat zich zoals zoveel van haar leeftijdgenoten op een vakantie laat vollopen en haar grenzen wil verkennen. What's new? We hebben onszelf, jong of ouder, allemaal wel eens laten gaan en dingen gedaan waar we later spijt van kregen. Dat kan het niet zijn. Nee, het kan niet anders of onze fascinatie voor Joran heeft iets te maken met onszelf. Immers, we raken alleen gefascineerd door iets als we er een emotionele verbinding mee maken.

Maar waarmee verbindt Joran ons dan? Misschien toont hij ons wel iets universeels, iets dat van ons allemaal is, maar dat we liever bij een ander zien dan bij onszelf. Misdadigers hebben in sterke mate het vermogen dit proces in ons op te roepen. Hoe slechter hun gedrag, des te sterker onze fascinatie voor dit gedrag en des te sterker ook onze afkeuring ervan. Dat zegt iets over onszelf. Er is heel wat experimenteel onderzoek gedaan naar hoe mensen zich in bepaalde omstandigheden gedragen en telkens weer blijkt dat de overgrote meerderheid van de mensheid (wij dus!) onder de juiste omstandigheden (en die hoeven niet eens extreem te zijn) in staat is om anderen verregaand pijn te doen of zelfs te doden. En het 'schokkende' van dat onderzoek is, dat het helemaal niet zo moeilijk is om mensen (u en ik dus) hiertoe te brengen. Onszelf onthouden van slecht en afkeurenswaardig gedrag is voorbehouden aan een héél kleine minderheid. We zijn in overgrote meerderheid in staat tot het allerslechtste. We hoeven maar naar de geschiedenis te kijken om hiervan talloze voorbeelden te vinden.

Toch zijn er maar weinigen onder ons die deze duistere kant van zichzelf willen en kunnen herkennen en erkennen. We kijken liever naar onze zonnige kanten. Het idee dat we zelf keuzes maken die heel erg 'fout' zijn, is kennelijk onverdraaglijk. Toch doen we het allemaal, van tijd tot tijd. Meestal vallen de gevolgen mee, maar soms zijn ze verregaand en hebben we andere mensen beschadigd. Ik denk dat hier het kernconflict van de menselijke psyche ligt waar de Jorans van deze wereld zo feilloos aan appelleren. Diep van binnen weten we dat ook wij Joran (kunnen) zijn. Dat ook wij keuzes kunnen maken die hopeloos verkeerd uitvallen. Hoe dieper we dit inzicht hebben weggestopt, des te bozer zullen we op Joran zijn. Hij confronteert ons immers met deze diep weggestopte slechtheid in onszelf. Wij zijn goed, zij zijn slecht. Ik ben oké, de ander niet. Een overzichtelijke maar ten diepste onware presentatie van de werkelijkheid. Wakker worden en de confrontatie aangaan met de slechtheid in onszelf is dan inderdaad veel moeilijker.

Heeft u zondag goed gekeken naar Joran? Wat viel u op aan hem? Zag u vooral slechtheid? Zag u vooral angst? Wat zag u eigenlijk? Als u deze vraag kan beantwoorden, weet u wat u met Joran gemeen heeft. En als u dat ontdekt, zult u ook ontdekken hoezeer Joran een gewone jongen is, die misschien iets heel slechts heeft gedaan - wie zal het zeggen, maar vooral toch ook een gewoon mens. Zoals u en ik. Hebben we zondag toch een beetje naar onszelf zitten kijken.

Ben Rovers is lector Jeugd & Veiligheid aan de Avans Hogeschool en onderzoeker bij onderzoeksbureau BTVO in Den Bosch.

---

<http://www.brabantsdagblad.nl/uwmening/opinie/2600458/Kijken-naar-Joran-is-kijken-naar-jezelf.ece>